

หอวัฒนธรรมนิทัศน์ พะเยา

หอวัฒนธรรมนิทัศน์พะเยา (Phayao Culture Exhibition Hall) คือ พิพิธภัณฑ์ของเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา เป็นพิพิธภัณฑ์แสดงศิลป

โบราณวัตถุ เอกสารข้อมูลทางประวัติศาสตร์และเรื่องราวความเป็นมาทั้งด้านวรรณกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพะเยา

ประวัติความเป็นมา

บุคคลสำคัญที่ก่อให้เกิดหอวัฒนธรรมนิทัศน์คือ พระธรรมวิมลโมลี เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ องค์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 6 และเป็นรองเจ้าคณะภาค 6 ด้วย

พระธรรมวิมลโมลี เล่าว่า “ท่านเจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำในอดีตรวมทั้งตัวท่านเองได้พบเห็นศิลาจารึก พระพุทธรูป ตลอดจนโบราณวัตถุชำรุดเสีย

หายอยู่ตามซากวัดต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วมืองพะเยา เพราะเมืองพะเยาถูกทิ้งร้างอยู่เป็นเวลานานประมาณ พ.ศ. 2508 ท่านได้พยายามเก็บรวบรวมวัตถุโบราณเหล่านั้นไว้ ณ วัดศรีโคมคำ รวมทั้งชาวบ้านก็ช่วยกันนำมาเก็บรักษาไว้ที่วัดด้วย จนวัดเป็นแหล่งเก็บรวบรวมศิลปวัตถุโบราณจำนวนมากกว่าหนึ่งพันชิ้น ต่อมามีนักศึกษาโบราณคดีกลุ่มหนึ่งได้แวะเวียนมาศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ...”

พระธรรมวิมลโมลี

วัดศรีโคมคำ

เมืองพะเยาในอดีตเคยเป็นที่ตั้งอาณาจักร
ภูกามยาว (บางระยะเรียกว่าอาณาจักรภูพะยาว)
ซึ่งเจริญรุ่งเรืองมาก มีเจ้าผู้ครองนครติดต่อมาหลาย
ยุค ต่อมาเสื่อมโทรมลงจนกลายเป็นเมืองร้างอยู่
เป็นเวลานาน ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มหาราชแห่งกรุงธนบุรีได้มีการฟื้นฟูเมืองพะเยาขึ้น
ใหม่ จนกระทั่งสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์จึงได้รับการ
สถาปนาเป็นอำเภอหนึ่งขึ้นกับจังหวัดเชียงรายและ
ในที่สุดได้ยกฐานะเป็นจังหวัดพะเยาเมื่อวันที่ 28
สิงหาคม พ.ศ. 2520

ประมาณกว่าสิบปีมานี้เอง คณะบุคคลคณะ
หนึ่งซึ่งรักและคิดที่จะอนุรักษ์มรดกของชาติด้วย
หัวใจและศรัทธาซึ่งประกอบด้วยท่านเจ้าคุณพระ
ธรรมวิมลโมลีและนักโบราณคดีกลุ่มเดิม อันได้แก่
คุณชรรค์ชัย บุญปาน คุณสุจิตต์ วงษ์เทศ คุณพิเศษ
เจียจันทร์พงษ์ รวมทั้งชาวพะเยาบางส่วนได้เป็น
ผู้นำในการช่วยหาทุนและให้ความช่วยเหลือวัดศรี
โคมคำเพื่อจัดสร้าง หอวัฒนธรรมนิทัศน์ ขึ้นในที่ดิน
ของวัด เป็นสถานที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงศิลป
โบราณวัตถุต่างๆ รวมทั้งศิลาจารึกตำราคัมภีร์
โบราณและสมุดข่อยเป็นจำนวนมาก ที่พระธรรม
วิมลโมลีเก็บรักษามาเป็นเวลาหลายปี

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราช
กุมารีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดหอวัฒนธรรม
นิทัศน์ พะเยา เป็นทางการเมื่อวันที่ 18 มกราคม
พ.ศ. 2539

จุดมุ่งหมายในการสร้างหอวัฒนธรรมนิทัศน์

1. จุดมุ่งหมายเบื้องต้นคือเป็นสถานที่เก็บ
รวบรวมและจัดแสดงศิลปโบราณวัตถุต่างๆ ซึ่งพระ
ธรรมวิมลโมลีและชาวพะเยาได้เก็บรักษาไว้ให้มาอยู่
รวมกัน ณ สถานที่เดียวกัน

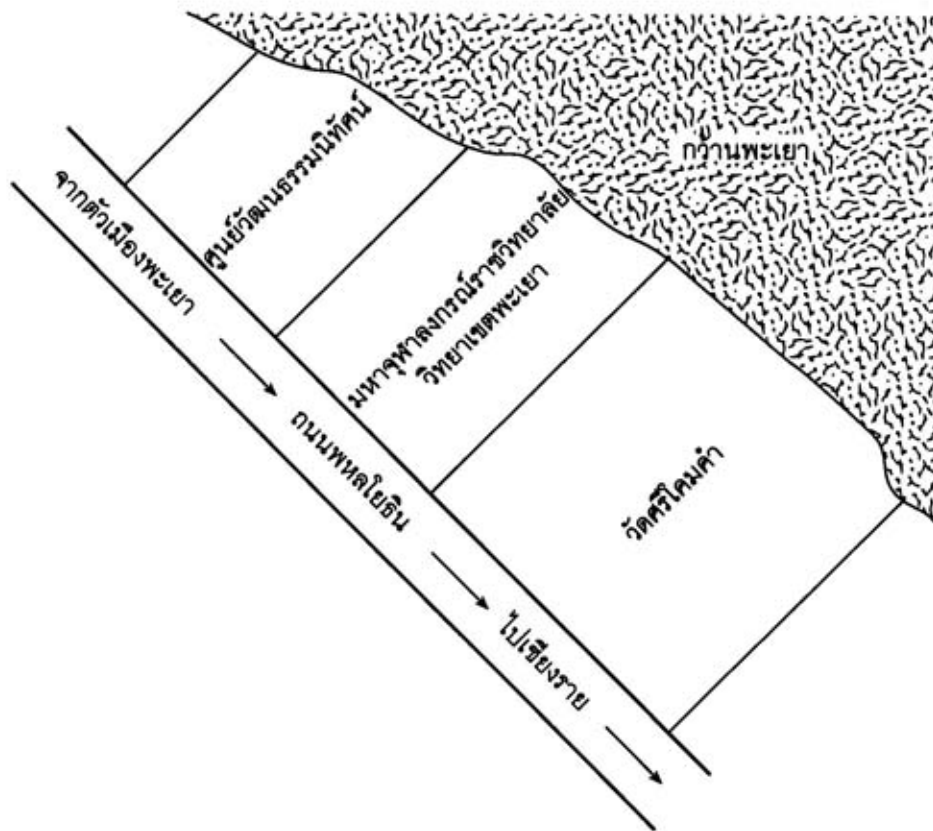
2. เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของคนไทยให้รู้สึก
รักและอนุรักษ์มรดกอันล้ำค่าของชาติ และเป็น
เสมือนการเปิดประตูเมืองพะเยาให้เยาวชนไทยได้
ศึกษาสิ่งเหล่านี้

3. เพื่อส่งเสริมให้คนไทยทุกคนมองเห็น
คุณค่าของศิลปโบราณวัตถุทางด้านโบราณคดีและ
ด้านประวัติศาสตร์ชาติไทยโดยเฉพาะชาวเมืองพะเยา

4. เพื่อเป็นส่วนช่วยส่งเสริมการศึกษา (ซึ่ง
สอดคล้องกับมาตรา 25 พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช 2542)

สถานที่ตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์

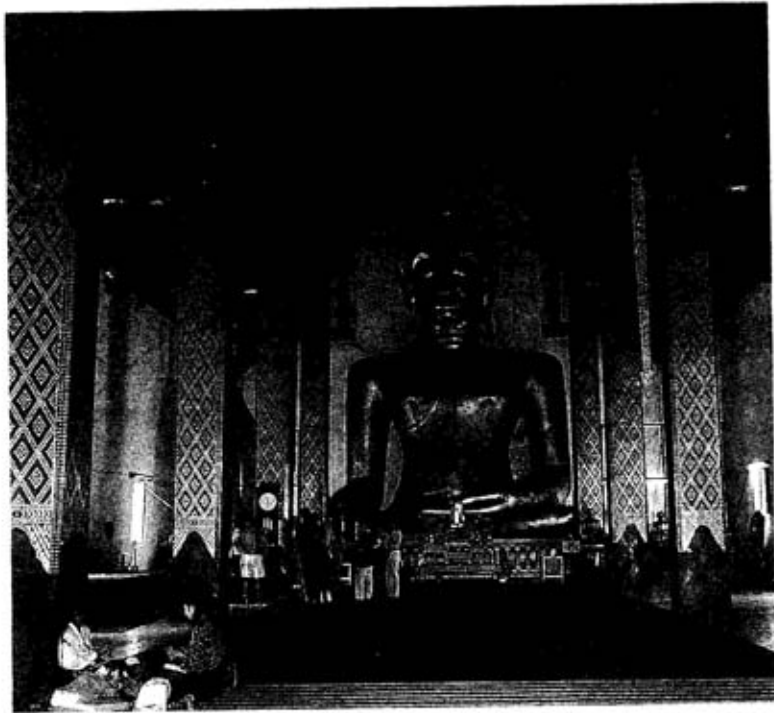
หอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นส่วนหนึ่งของวัดศรี
โคมคำ มีพื้นที่ประมาณ 5 ไร่ แยกจากวัดศรีโคมคำ
โดยมีมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเขตพะเยาคั่นกลาง
มีบริเวณร่มรื่น สวยงาม จัดภูมิทัศน์แบบป่านิเวศ
นำพันธุ์ไม้สำคัญๆ ของท้องถิ่นมาปลูกไว้จำนวนมาก
ด้านหน้าของบริเวณที่ตั้งหอวัฒนธรรมนิทัศน์ติด
ถนนพหลโยธิน ส่วนด้านหลังจดกว๊านพะเยา

แผนที่สังเขปแสดงที่ตั้ง หอวัดพนมธรรมนิทัศน์
อยู่ห่างศาลากลางจังหวัดพะเยาประมาณ 4 กิโลเมตร

วัดศรีโคมคำ เป็นวัดขนาดใหญ่และวัดสำคัญประจำเมืองพะเยา ชาวบ้านเรียกว่า วัดพระเจ้าตนหลวง ตามลักษณะพระประธานในพระวิหารซึ่งมีขนาดใหญ่ หลักฐานจากศิลาจารึกหลักหนึ่งกล่าวว่า องค์พระประธานสร้างเมื่อ พ.ศ. 2034 สร้างเสร็จใน

พ.ศ. 2067 จึงน่าจะมีวัดแห่งนี้อยู่ก่อนเวลานั้นพระเจ้าตนหลวงเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยมีขนาดหน้าตักกว้าง 14 เมตร สูง 16 เมตร เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองพะเยาที่มีพุทธลักษณะงดงามมากองค์หนึ่งและมีขนาดใหญ่ที่สุดในล้านนา

พระเจ้าตนหลวง

วิหารใหญ่ที่ประดิษฐานพระเจ้าตนหลวงได้รับการบูรณะครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2465 โดยท่านเจ้าอาวาสในครั้งนั้นคือ พระครูศรีวิราชวชิรปัญญา ข้าราชการและชาวเมืองพะเยาได้ร่วมมือกัน เป็นการบูรณะครั้งใหญ่ครั้งหนึ่ง ใกล้เคียง วิหารใหญ่มีวิหารขนาดเล็กซึ่งมีรอยพระพุทธรูปาคู่หนึ่งประดิษฐานอยู่ รอยพระพุทธรูปนี้มีลักษณะลวดลายของศิลปะแบบสุโขทัย

อีกสิ่งหนึ่งในวัดศรีโคมคำปัจจุบันอันเป็นจุดสนใจของประชาชนคือ พระอุโบสถหลังใหม่ ซึ่งตั้งอยู่กลางน้ำลำเขาไปในกว๊านพะเยา พระอุโบสถหรือโบสถ์แห่งนี้สร้างเมื่อ พ.ศ. 2528 เพื่อทดแทนโบสถ์เดิมของวัดซึ่งดับแคบ เป็นพระอุโบสถรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนาประยุกต์ที่สวยงามมากภายในพระอุโบสถมีจิตรกรรมฝาผนังฝีมือคุณอังคาร กัลยาณพงศ์ ศิลปินแห่งชาติ คุณภาพตะวันสุวรรณกฏและคณะศิลปินยุคปัจจุบัน

โบสถ์กลางน้ำ

การจัดแสดงในหอวัฒนธรรมนิทัศน์

อาคารหอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นอาคาร 2 ชั้น
สถาปัตยกรรมล้านนาประยุกต์

ชั้นที่หนึ่ง แบ่งออกเป็นสี่ส่วน คือ

1. ห้องโถงเป็นที่จำหน่ายตั๋วเข้าชมจำหน่าย
ของที่ระลึกและห้องปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

2. ปีกซ้าย ห้องประวัติบ้านพะเยา

3. ปีกขวา ห้องแสดงวัตถุโบราณ

4. โถงเชิงบันได แสดงโบราณวัตถุและศิลปะ
จารึกบางซิ่น

โถงเชิงบันได

ชั้นที่สอง การจัดแสดงแบ่งออกเป็นส่วนๆ บอกเล่าถึงเรื่องราวของจังหวัดพะเยาทั้งจังหวัดตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันทุก ๆ ด้าน ได้แก่

1. ส่วนการแสดงยุคก่อนจะเป็นอาณาจักร แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มชนตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ในยุคนั้น

2. ส่วนการแสดงอาณาจักรภูมามยาว (บางตำนานเรียกอาณาจักรภูพะยาว) ยุคพญาเจือง ผู้นำทางวัฒนธรรมในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19

3. ส่วนการแสดงยุคพระยาจำเมือง ซึ่งครองราชย์ร่วมสมัยกับพระเจ้าเม็งรายแห่งเมืองเชียงใหม่ และพ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย

4. ส่วนการแสดงยุคพระยาอุธิษฐิระ อันเป็นยุคสมัยที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองที่สุด มี

การสร้างวิหาร วัดวาอารามและพระพุทธรูป หินทรายสกุลช่างพะเยาอย่างมากมาย

5. ส่วนการแสดงเครื่องปั้นดินเผาของเมืองพะเยาและเมืองใกล้เคียง

6. ส่วนการแสดงความสัมพันธ์ของอาณาจักรภูมามยาว

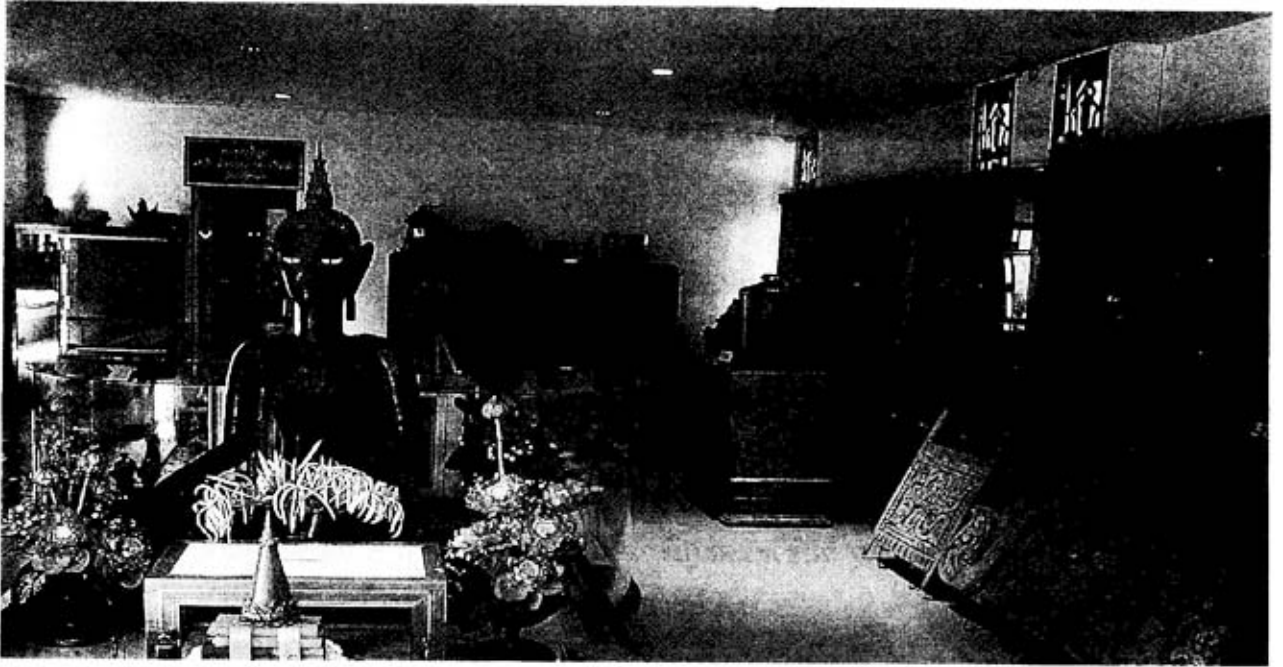
7. ส่วนการแสดงยุคฟื้นฟูเมืองในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีจนถึงยุคสมัยที่ได้รับการยกฐานะเป็นจังหวัดพะเยา

8. ส่วนการแสดงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้าน

9. ส่วนการนำเสนอเมืองพะเยาในอนาคตและทิศทางการพัฒนาในอนาคตต่อไป

10. ส่วนสุดท้าย คือ การแสดงให้เห็นความสำคัญของช้าง สัตว์ที่มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์

ส่วนหนึ่งของโบราณวัตถุ

และพระพุทธรูป

จากห้องโถงบันไดชั้นที่สองมีประตูเปิดไปสู่ระเบียงนอกอาคาร จากระเบียงนี้มองเห็นทิวทัศน์ของกว๊านพะเยาในลักษณะมุมกว้างสวยงามมาก

คุณค่าทางการศึกษาของหอวัฒนธรรมนิทัศน์ พะเยา

หอวัฒนธรรมนิทัศน์มีค่ามหาศาลทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการศึกษาทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กล่าวถึงสถานที่แห่งนี้ไว้ว่า บริเวณสถานที่ได้มาตรฐานของหอศิลป์หรือพิพิธภัณฑ์ชั้นดีในยุโรป ภายในจัดแสดงนิทรรศการเรื่องกว๊านพะเยา ประวัติเมืองพะเยา ศิลปะโบราณวัตถุ วิถีชีวิตและภูมิ

ปัญญาชาวบ้าน ฯลฯ ซึ่งเมื่อได้เข้ามาเดินอยู่ในหอวัฒนธรรมแห่งนี้เหมือนได้สัมผัสกับอดีตอันรุ่งเรืองของเมืองพะเยา...”

หอวัฒนธรรมนิทัศน์เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตอีกอย่างหนึ่งตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ถ้าครูสามารถใช้ประกอบการสอนได้ก็จะมีประโยชน์มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนเรื่องท้องถิ่นของเราตามหลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรมัธยมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

หอวัฒนธรรมนิทัศน์เปิดให้เข้าชมตั้งแต่วันพุธถึงวันอาทิตย์เวลา 9.00 น. ถึง 16.00 น. ปิดวันจันทร์และวันอังคาร ค่าเข้าชมคนละ 10 บาท

วรวิทย์ วคินสรการ

บรรณานุกรม

พระธรรมวิมลโมลี. ประวัติความเป็นมาของเมืองพะเยาในอดีต. เชียงราย ; เชียงรายไพศาลการพิมพ์. 2537.

_____. ประวัติกว๊านพะเยา. เชียงราย : เชียงรายไพศาลการพิมพ์, 2542.

ภาคภูมิ น้อยวัฒน์. “เที่ยวเมืองพะเยา,” *อนุสาร อ.ส.ท.*, 41(71) กุมภาพันธ์ 2544.

ราศี บุรุษรัตนพันธุ์. “จังหวัดใหม่เมืองเก่า,” *อนุสาร อ.ส.ท.* 38(4) พฤศจิกายน 2540.

สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์. “พระพุทธรูปหินทรายสกุลช่างพะเยา,” *อนุสาร อ.ส.ท.* 41(5) ธันวาคม 2543.